

Stockholm 20 november 2025

Till Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet

Ink 2025 -11- 21

Dnr 638-2025/26

Begäran om granskning av Sveriges utbetalningar till Somalia

Sveriges Radios Ekot och DN har i en serie inslag och artiklar avslöjat hur regeringen och Sida under 2024-25 genomfört stora utbetalningar till Somalia, varav en avsevärd del av dessa medel dirigerats till den somaliska premiärministerns kansli.

Såvitt känt handlar det om minst 105 miljoner kronor, varav 100 miljoner kommer från biståndsbudgeten och 5 miljoner från Justitiedepartementets anslag för migrationspolitiska insatser.

En del av biståndspengarna baseras på ett avtal mellan UNDP och Sida, och enligt avtalet ska 11,5 miljoner gå direkt till den somaliske premiärministerns kansli. Resterande ska bl.a. gå till byggandet av en konferensanläggning, löner, inventarier och konsultarvoden.

När det gäller anslaget från Justitiedepartementet, som gått via International Organisation of Migration (IOM), så ska hela beloppet gå till den somaliske premiärministerns kansli.

Sammanlagt har alltså Sverige bidragit med minst 16,5 miljoner kronor till den somaliske premiärministerns kansli.

Det är mycket lite känt om vart dessa pengar egentligen gått, och varken den svenska eller den somaliska regeringen vill redogöra för det.

Enligt DN:s källor så har emellertid de fem miljonerna från Justitiedepartementet gått till att anställa tre personer i Somalia, med löner på över 100 000 kronor i månaden. Det är en lönenivå som mycket kraftigt överstiger vad statstjänstemän i allmänhet har i Somalia.

En av de nyanställda sägs vara släkt med premiärministern, och de två andra ska vara släkt med andra i premiärministerns stab. Samtliga inblandade – den svenska regeringen, den somaliska regeringen och IOM – vägrar svara på frågor om detta stämmer.

De 11,5 miljonerna från Sida/UD ska enligt avtalet användas för att anställa sju personer på den somaliske premiärministerns kansli. Fyra av dem, inklusive chefen, ska rekryteras av Somalia, och övriga tre av UNDP.

Varken Sida, UNDP, den svenska regeringen eller den somaliska regeringen vill redogöra för om dessa rekryteringar skett, och vem som i så fall fått dem.

Somalia är världens näst mest korrumperade land. Det är uppenbart att risken är mycket stor att dessa pengar hamnat i fel fickor. Den farhågan förstärks av att ingen

ansvarig vill svara på oppositionens eller journalisternas frågor om pengarna. Det är en total mörkläggning, och samtliga dokument som begärs ut är mycket kraftigt maskade. Så gott som allt har hemligstämplats.

Ansvarigt statsråd för biståndspengarna är Benjamin Dousa. Ansvarigt statsråd för Justitiedepartementets pengar är Johan Forssell. Det var under Forssells tid som biståndsminister som det nära samarbetet med Somalia inleddes, och det har sedan fullföljts av Dousa.

Utrikesutskottet har genomfört utfrågningar av utrikesminister Maria Malmer Stenergard, biståndsminister Benjamin Dousa och Sidas generaldirektör Jakob Granit. De har inte kunnat svara på de frågor vi ställt, utan dessa tillfällen har snarare bara gett upphov till fler frågor.

Syftet bakom dessa utbetalningar sägs ha varit att förmå Somalia att ta emot somaliska medborgare som avvisats från Sverige. Både Forssell och Dousa har i media uppgett att det finns en överenskommelse om detta mellan Sverige och Somalia, men ingen av dem har kunnat uppvisa några belägg.

När vi upprepade gånger frågade Dousa i utskottet om denna "överenskommelse" var skriftlig eller muntlig eller vilken annan form den hade, när den hade träffats och vem som då företrätt Sverige etc, så fick vi inga svar.

Somaliska företrädare har i media förnekat att det finns en överenskommelse.

Tidslinjen

Däremot börjar det klarna ungefär hur tidslinjen ser ut. Det fördjupade samarbetet inleddes med statssekreterare Diana Janses resa till Somalia 2023. Där ska hon ha lovat den somaliska regeringen att rikta om biståndet, i utbyte mot att Somalia skulle ta emot avvisade somalier från Sverige.

Somalia ska då ha lovats 100 miljoner kronor ur biståndsbudgeten, som de skulle få förfoga över själva. Enligt uppgift försökte man först slussa dem via en italiensk fond, men det stoppades av Sida eftersom det skulle vara omöjligt att spåra vart pengarna sedan tog vägen, med en uppenbar korruptionsrisk.

Istället valde man att göra den första utbetalningen under 2024 på 40 miljoner kronor via en fond i Världsbanken, som länge använts för bistånd och där det verkar finnas goda kontrollmekanismer.

Men den svenska regeringen informerade inte Världsbanken att detta var en del av en återtagandeuppgörelse, och det gjorde att Världsbanken drog sig ur samarbetet.

Det ledde till problem med hur man skulle betala ut de resterande 60 miljonerna. Då gick man till UNDP, och förhandlade fram avtalet mellan UNDP och Sida, som alltså bland annat innefattade 11,5 miljoner kronor direkt till den somaliske premiärministerns kansli.

Företrädare för Somalias regering ska ha krävt att få råda över så mycket som möjligt av pengarna själva. Kontakterna med Somalia sköttes av dåvarande ambassadören Joachim Waern. UD tycks ha varit väldigt angelägen om att tillmötesgå de somaliska önskemålen.

Sidas medarbetare på plats i Afrika reagerade emellertid mot processen, och menade att korruptionsrisken var alldeles för stor. Det ledde till att Sidas biståndschef förklarades persona non grata (PNG) av den somaliska regeringen våren 2025.

Att förklara någon persona non grata är ett av de allra mest kraftfulla diplomatiska verktygen. Det kan ett land göra om man t ex misstänker att någon diplomat begått brott eller ägnat sig åt spioneri. Det är således en exceptionell åtgärd.

Ändå informerades inte riksdagen om detta. Regeringen hemlighöll att Sverige utsatts för detta diplomatiska angrepp, och man har hemligstämplat allt som berör PNG-beslutet. Såvitt känt har inte Somalia framfört någon förklaring till sitt beslut, och det verkar inte heller som om regeringen vidtagit några motåtgärder mot Somalia.

Tvärtom så fortsatte Sverige förhandlingarna om UNDP/Sidaavtalet, och de 60 miljonerna ska nu vara utbetalda till Somalia. Inte heller UNDP ska ha informerats om att detta var en del av en återtagandeöverenskommelse.

Men det verkar inte ha räckt. 3 april 2025 beslutade regeringen om ytterligare en utbetalning, denna gång från Justitiedepartementet. Då handlar det om 517 400 amerikanska dollar, ca 5 miljoner svenska kronor, som via IOM gått till den somaliske premiärministerns kansli.

Det är dessa pengar som enligt DN:s källor har gått till att anställa tre personer med löner på över 100 000 kronor per månad. Det ska röra sig om släktingar premiärministern eller hans stab.

IOM vill inte svara på frågor om pengarna, och regeringen har hemligstämplat allt underlag.

Återtagandet?

Hur har det då gått med återtagandet av somaliska medborgare som avvisats från Sverige? Ja, under 2024 uppges att Sverige kunde utvisa 28 personer, men under 2025 tycks detta ha avstannat, särskilt efter att affären blivit känd.

Den 15 oktober ställdes en planerad flygning av utvisade till Somalia in med kort varsel, och så vitt känt har inga nya flygningar genomförts efter det.

Somalia verkar helt enkelt ha avbrutit samarbetet. Men de 105 miljonerna har man behållit.

Somalias premiärminister – antisemit och Hamasanhängare

Somalias premiärminister Hamza Abdi Barre är en välkänd antisemit och Hamasanhängare. Kort efter Hamas terrorattack mot Israel 2023 höll han ett tal i Mogadishu där han hyllade Hamas som en "islamisk befrielseörelse, sanna muslimer och mujahedin (heliga krigare)". I samma tal kallade han judar för "apornas och svinens avkomma".

Sida har en särskild instruktion, beslutad av regeringen 10 april 2025, om att Sida ska "säkerställa att bistånd inte ges till aktörer som bedriver eller stödjer antidemokratisk verksamhet, våldsbejakande extremism, islamism, antisemitism, terrorism, verksamhet som underminerar kvinnors och flickors rättigheter samt hatpropaganda riktad mot individer eller grupper".

Statsminister Ulf Kristersson sa 3 oktober att "Vi [Sverige] stöttar inte några Hamas-kramare eller terrorromantiker i Somalia".

Efter vad som framkommit så är det uppenbart att statsministerns påstående är felaktigt, och att regeringen genom utbetalningarna till Somalia – även om dessa skett via mellanhänder som UNDP och IOM – har brutit mot sitt eget beslut, och dessutom tvingat Sida att bryta mot instruktionen genom avtalet med UNDP.

Granskningen

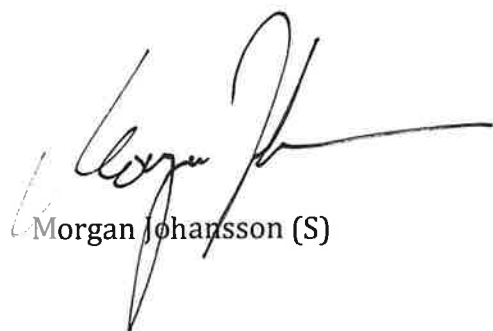
Det finns ett antal frågor av konstitutionell karaktär som jag anser att KU bör granska, och granskningen bör omfatta både Johan Forssell, Benjamin Dousa och Ulf Kristersson.

1. Statsråd ska tala sanning. Både Dousa och Forssell har påstått att det finns en överenskommelse med Somalia om att landet ska ta emot sina medborgare. Ändå har ingen kunnat visa upp någon sådan. Finns det en överenskommelse, och i så fall i vilken form? Och om inte: varför har statsråden påstått det? Dessutom har statsministern påstått att Sverige inte stöttar "Hamas-kramare", vilket är uppenbart felaktigt.
2. Regeringen ska ha ett fullgott beslutsunderlag för sina beslut. Vilket underlag fanns för beslutet att utbetala 5 miljoner kronor till den somaliske premiärministerns kansli, via IOM? Och vilken roll hade regeringen för framtagandet av avtalet mellan Sida och UNDP, som innebär ytterligare 11,5 miljoner kronor till premiärministerns kansli? Kände regeringen till att pengarna av allt att döma gått till släktingar i premiärministerns krets?
3. Regeringen har ett löpande informationsansvar gentemot riksdagen. Frågor av större vikt ska t o m föredras i Utrikesnämnden. En svensk medarbetare blev förklarad persona non grata av den somaliska regeringen. Varför informerades inte Riksdagen, och varför har Sverige inte vidtagit några motåtgärder? Och vad var omständigheterna kring PNG-beslutet?
4. Regeringen ska följa sina egna beslut, och säkerställa att myndigheterna gör det. Regeringen har beslutat att inga pengar ska gå till aktörer som stödjer antisemitism och islamism. Ändå har regeringen – via UNDP/Sida och IOM – medverkat till att betydande belopp, sammanlagt minst 16,5 miljoner kronor,

betalats ut till den somaliske premiärministerns kansli. Hur är detta förenligt med regeringsbeslutet att motverka antisemitism och islamism?

5. Regeringen ska eftersträva maximal öppenhet, bland annat för att möjliggöra riksdagens och allmänhetens granskning. Sverige har en unik tradition av transparens, vilket starkt medverkat till att vårt land (fortfarande) utmärks av en mycket låg grad av korruption. I detta ärende har regeringen emellertid hemligstämplat så gott som allt – underlag, mejlkonversationer, minnesanteckningar etc – på ett sätt som framstår som missbruk av sekretesslagstiftningen och ett rent försök till mörkläggning. KU kan ju ta del av allt hemligstämpelat material, och i sin granskning anser jag att KU också ska göra en bedömning om huruvida allt detta hemligstämplande varit motiverat.

Stockholm 20 november 2025



Morgan Johansson (S)